

aspects)]. Agrar Media Group, Kyiv, 771 p. (in Ukr.).

6. *Economic reform program in 2010-2014 years "Prosperous society, competitive economy, effective government"*. Available at: www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL-1.pdf (in Ukr.).

7. *State program revitalization of economic development for 2013–2014 (2013)*, [Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on February 27, 2013 № 187]. Government Courier, no. 67, pp. 5–6. (in Ukr.).

8. Remizov, G.V. (2012). With regard to the priorities of socio-economic development. *Stratehichni priorytety [Strategic Priorities]*, no. 4 (25). NISD, Kyiv, pp. 215–216 (in Ukr.).

9. Pokruchka, D.S. (2012). Trade relations between Ukraine and the European Union in terms of global uncertainty. *Stratehichni priorytety [Strategic Priorities]*, no. 1, pp. 30. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sp/2012_1/018-031.pdf (in Ukr.).

10. Salikhova, O. and Krehivskyy, A. (2010). Ukrainian high-tech industries-"pecking". *Ekonomist [Economist]*, no. 6, pp. 24–27 (in Ukr.).

УДК 334:364.013

О.В. Сідуняк,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Анотація

У статті описано зарубіжний досвід застосування механізмів ДПП у соціальній сфері. Наводяться приклади реалізації проектів ДПП, які стали соціальною потребою держави та здійснили позитивний вплив при розв'язанні нагальних проблем різних країн світу. Також зазначаються передумови становлення та розвитку ДПП у розвинених країнах. Описуються ефективні механізми здійснення співробітництва між державою та приватним сектором, які представлені у законодавчих та нормативних актах різних держав. У кінці роботи наводяться сфери застосування ДПП, які мають соціальне значення й потребують вдосконалення. Подано приклади складових соціальної сфери, які були вдосконалені за рахунок партнерства між державою та бізнесом різних держав світу.

Ключові слова: державно-приватне партнерство (ДПП), соціальна сфера, соціальна інфраструктура, програми ДПП, зарубіжний досвід, приватний партнер, держава.

А.В. Сидуняк,

Черновицкий торгово-экономический институт, КНТЭУ, Черновцы

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЕ

Аннотация

В статье описывается зарубежный опыт применения механизмов ГЧП в социальной сфере. Наводятся примеры реализации проектов ГЧП, которые стали социальной потребностью государства и осуществили положительное влияние при решении насущных проблем разных стран мира. Также указываются предпосылки становления и развития ГЧП в развитых странах. Описываются эффективные механизмы осуществления сотрудничества между государством и частным сектором, которые представлены в законодательных и нормативных актах различных государств. В конце работы приводятся области применения ГЧП, которые имеют социальное значение и нуждаются в совершенствовании. Приведены примеры составляющих социальной сферы, которые были усовершенствованы за счет партнерства между государством и частным бизнесом разных стран мира.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство (ГЧП), социальная сфера, социальная инфраструктура, программы ГЧП, зарубежный опыт, частный партнер, государство.

Oleksandra V. Sidunyak,

Chernivtsi Trade and Economics Institute, KNTEU, Chernivtsi

FOREIGN EXPERIENCE OF USING PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS IN THE SOCIAL SPHERE

Annotation

The foreign experience of PPPs in the social sphere is described in this article. The examples of PPP projects realization, that have become the social needs of the state and made the positive impact on solving the urgent problems of the different countries of the world are given. The preconditions of formation and development of PPP in the developed countries are also indicated. The effective mechanisms for cooperation between the state and the private sector represented in the legislative and normative acts of different states is described. At the end of the work the implementation of PPPs that have social importance and need of improvement are described. The examples of social components that have been advanced by partnerships between government and business of various countries are given.

Keywords: public-private partnership (PPP), social sphere, social infrastructure, PPP programs, international experience, the private partner, state.

Постановка проблеми. У сучасній економічній ситуації, в умовах скорочення виробництва, зростання безробіття, зниження життєвого рівня населення, досить гостро постали проблеми створення або реконструкції соціальної інфраструктури, формування нових робочих місць та забезпечення населення необхідними умовами праці та життєдіяльності. Ось чому у багатьох державах світу, але у різні періоди, почали застосовувати такий вид співробітництва, як державно-приватне партнерство, яке здатне було розв'язати проблему державних бюджетних обмежень у наданні публічних послуг, реконструкції діючої інфраструктури та інших об'єктів, зокрема соціальної сфери.

Більшість економічно розвинених країн й зараз активно застосовують механізми ДПП для покращення соціально-економічного клімату у державі, де суспільство, разом з його компонентами, стає ключовим ресурсом й фактором розвитку виробництва та формує нові напрями соціально-економічного розвитку держави. Ось чому вивчення зарубіжного досвіду ДПП у соціальній сфері сприятиме формуванню можливих напрямків виходу багатьох країн із кризового становища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Витоки та прояви ДПП у світі описав у своїй праці Стівен Ван Гарссе. Він зазначив наступне: незважаючи на те, що багато науковців вважають період становлення ДПП 1990-ті роки, принаймні одна з форм ДПП активно використовувалась ще за часів Римської імперії [14]. Така співпраця застосовувалась у сфері проектування, фінансування, будівництва, експлуатації і утримання іригаційних споруд. Але активізувалась лише нещодавно, тому й потребує глибокого теоретичного та

практичного дослідження. Про необхідність застосування ДПП для розвитку інфраструктури зазначили Даррін Грімсей та Мервін Льюїс [7]. А Мір'ям Булт-Спірінг та Герт Девулф [13] виділили стратегічну роль ДПП у різноманітних сферах людської діяльності й описали особливості та механізм ДПП у США та Європі.

Теоретичні аспекти ДПП широко описували у своїх працях й вітчизняні вчені: Н. Бондар, С. Підгаєць, М. Лендер, М. Погребняк, П. Шилепницький [1]. Розвиток та основні проблеми такого виду співробітництва у різних державах аналізували: Б. Винницький [9], М. Лендел [9], Б. Онищук [9], П. Сегварі [9], К. Сироїжкін [12] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значна роль ДПП в економіці була доведена практикою багатьох розвинених країн, які вміло поєднали зусилля держави та бізнесу. Але, незважаючи на глибоку теоретичну та практичну розробку механізму та досвіду використання ДПП, не дослідженим залишається питання застосування його у соціальній сфері різними державами світу.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є узагальнення зарубіжного досвіду застосування механізмів ДПП та визначення його позитивного впливу на соціальну сферу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Державно-приватне партнерство може стати інструментом покращення та вдосконалення елементів соціальної сфери, адже взаємодія державної влади та приватного сектора є усі можливості створити потужний механізм виробництва соціального продукту, який би користувався попитом й став способом досягнення соціальної гармонії у державі.

У сучасному розумінні ДПП – це інституційне об'єднання між державою і бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних та, основне, суспільно важливих проектів: від розробки складних будівельних конструкцій та розвитку стратегічних галузей економіки до розширення суспільно важливих публічних послуг.

Соціальний мотив, який з'являється у бізнесмена при такому виді співробітництва, формує довіру не тільки у державних органів влади, а й у суспільства загалом, що створює сприятливі ринкові відносини для отримання бажаної комерційної вигоди. Адже суспільство, особливо останнім часом, виступає активною силою, яка у сучасному світі називається «громадське». Це може стати перешкодою при здійсненні некерованої та незаконної діяльності підприємця, яка приносить шкоду населенню держави.

Приватний сектор створює власний позитивний імідж, адже надає допомогу державі, яка не володіє усіма необхідними ресурсами, щоб

створити якісний продукт, який повною мірою відповідав би потребам суспільства та міжнародним стандартам і приносив корисність. Адже держава не завжди володіє коштами, які здатні покрити витрати виробництва якісних продуктів.

Застосування механізмів ДПП стало досить поширеним серед багатьох розвинених держав світу. Наприклад, китайський уряд широко застосовував схему БЕП (build own operate transfer – будівництво-експлуатація-передача) ДПП у сфері дорожнього будівництва, водоканалів та електростанцій. Серед даних проектів типовим прикладом було будівництво електростанції Лейбін Бі Пауер Плент (Laibin B Power Plant) в провінції Гуангчі, яка була побудована за допомогою іноземних інвестицій. Проект реалізовувався через схему міжнародного конкурентного тендеру і став успішним прикладом реалізації БЕП у Китаї, на основі якого впроваджуються багато інших проектів. Також підтримувався розвиток екологічної інфраструктури, підтвердженням цього є: побудова шостої водоочисної установки в Ченгду; Північний об'єкт з очищення стічних вод в Шеньянґ та об'єкти з очищення стічних вод у Пекіні. Також очікуються великі приватні інвестиції щодо управління водними ресурсами та їх розповсюдженням [2]. Такий позитивний досвід Китаю має значний вплив на соціальну сферу, адже покращує побутову інфраструктуру суспільства у наданні комунальних послуг. Не менш важливою є турбота приватного та державного сектору про стан здоров'я суспільства через вдосконалення екологічної інфраструктури.

Для вдосконалення моделей ДПП у секторі надання громадських та комунальних послуг у 2003 році в Пекіні був створений перший цивільний експертно-аналітичний відділ «ДПП Центр Китаю» (China Center for Public-Private Partnerships), який опублікував низку аналітичних оглядів на тему «Реформи комунальних послуг з використанням моделей ДПП». У листопаді 2005 року в Пекіні відбувся Китайський форум ДПП, де були присутні посадові особи з Китаю, США, Австралії та Франції, а також представники Світового Банку та Міжнародної Фінансової Корпорації (МФК), фахівці у галузі ДПП, де відбулось обговорення досвіду ДПП-моделей розвинених країн для майбутнього впровадження його у Китаї. В цьому ж році Державною Радою було схвалено документ (Opinion of the State Council), який заохочував і підтримував розвиток недержавного сектора економіки. Цей документ був першим законом центрального уряду, який дозволив участь приватного сектора у сфері енергетики, зв'язку, залізниць, авіації і нафтопродуктів [2]. Уряд Китайської Народної Республіки намагається створити необхідні умови розвитку ДПП як ефективної форми управління, яка включатиме схему взаємовигідних відносин між державою, приватними партнерами та громадськістю.

Щодо Великобританії, то для реалізації програми «Приватна фінансова ініціатива» (PFI) при уряді було створено спеціальні консультативні органи, на які було покладено відповідальність за підготовку проектів ДПП. Зусиллями приватного сектору та держави були реалізовані проекти у тих галузях, які потребують реконструкції, з урахуванням справедливого розподілу ризиків між усіма учасниками PFI. Тому розвиток такого виду співробітництва сприяв зростанню попиту на кваліфікованих фінансистів, менеджерів, економістів, юристів, бухгалтерів з боку приватного сектору та держави. Залучення у сферу комерційної діяльності установ освіти та охорони здоров'я зумовив створення нових робочих місць, тому значна кількість населення отримали робочі місця й, як наслідок, відбулося збільшення доходів громадян. Такий вид співробітництва виник за тих самих умов, що й Китаї, але прямою потребою стала необхідність покращення й розширення видів соціальних послуг. Щорічно держава укладає кілька десятків контрактів, за останні роки від 10 до 15% соціальних витрат припадає на контракти, укладені через систему державно-приватного партнерства [3]. Слід зазначити й те, що значна частка таких проектів у Великобританії була зосереджена у сфері державних медичних послуг, які є не просто потребою у суспільстві, а необхідністю.

Найбільш великими замовниками реалізації програм Великої Британії традиційно є міністерства охорони здоров'я (123 з 352 проектів) і освіти (113 з 352 проектів) [4]. Проекти у галузі оборони головним чином забезпечують залучення інвестицій у розвиток військово-навчальної інфраструктури Великобританії (будівництво тренажерів, а також засобів зв'язку та житла для військовослужбовців та інші). Більшість проектів у сфері освіти і науки передбачають або зведення нових шкіл або реконструкцію вже існуючих, які значно покращують сферу послуг та створюють можливості у підвищенні їх якості.

За лінією МВС (Міністерство внутрішніх справ) проекти переважно покликані залучити інвестиції на утримання в'язниць, що підвищує безпеку суспільства. А залучення коштів на покращення інфраструктури органів поліції сприяє зниженню злочинності у державі, адже необхідне обладнання пришвидшує процес пошуку порушників. Щодо Міністерства навколишнього середовища, то залучаються кошти на прибирання територій для викиду сміття, а це значною мірою покращує екологію держави.

Для Росії такий тип співробітництва напряду можна пов'язати з ідеєю покращення суспільної інфраструктури держави. Вона намагалась перейняти досвід Великобританії, яка переплітала існуючі проблеми із незабезпеченістю соціальної сфери. Тому на сучасному етапі, в умовах обмеженості інвестиційних коштів з боку держави, право на виробництво суспільно

необхідних послуг передано приватному бізнесу:

- найперший крок до ДПП зробив Санкт-Петербург у 2003 році, підтримавши розроблену ГУП «Водоканал СПб» схему завершення будівництва Південно-Західних очисних споруд (ПЗОС);

- другим наближенням до схеми державно-приватного партнерства став спільний проект ВАТ «Газпром» і уряду Санкт-Петербурга з повної реконструкції котельень та зовнішніх теплових мереж Петроградського району;

- за допомогою механізму ДПП була побудована і введена в лад тепломагістраль від Північно-Західної ТЕЦ до Приморської котельні, ведеться будівництво Південно-Західної ТЕЦ і ТЕЦ «Парнас»;

- західний швидкісний діаметр (ЗСД) – будівництво платної швидкісної автомагістралі, яка пройде по західній частині міста, з'єднуючи північні, центральні і південні райони і забезпечуючи вихід з вулично-дорожньої мережі міста до федеральних автомобільних доріг;

- на черзі об'єкти охорони здоров'я, освіти, культури, спорту і туризму [5].

У 2009 році, в рамках програми Всеросійської політичної партії, було засновано некомерційне партнерство «Центр розвитку державно-приватного партнерства», яке займалось пошуком і підтримкою проектів ДПП.

Щодо Німеччини, то переважно залучення приватних коштів спрямовуються в освіту (24 з 56 проектів) [4]. Тому таку державу також можна вважати соціально зорієнтованою. Одним з найвідоміших є Франкфуртський інноваційний центр біотехнологій (Frankfurter Innovationszentrum Biotechnologie GmbH), організований на базі ДПП у 2002 році (учасники партнерства – уряд федеральної землі Гессен, муніципалітет м. Франкфурта-на-Майні, Промислово-торгова палата м. Франкфурта-на-Майні). Цей центр спеціалізується на впровадженні інновацій для лікування запальних захворювань і захворювань центральної нервової системи та на дослідженнях білка. У його приміщеннях працюють підрозділи 11 фармацевтичних компаній (серед них дев'ять німецьких фірм і дві іноземні – американська і британська), однієї інформаційно-технологічної компанії, американського дослідницького інституту та Центру дослідження, розробки та забезпечення безпеки ліків при Університеті Гете (м. Франкфурт-на-Майні) [6].

У Німеччині моделі ДПП добре зарекомендували себе в основному у сфері транспорту, утримання шкіл, адміністративних будівель, лікарень і спортивних комплексів. У зв'язку з цим існує досить висока потреба в інвестиціях і готовності громадських виконавців проекту і політиків підтримувати і застосовувати моделі ДПП.

У Франції також були залучені зусилля публічного і приватного сектору для вдосконалення комунального обслуговування у державі. Д. Грімсей та М. Льюїс зазначають що ще у 17 столітті у Франції розпочали роботу над побудовою каналів із залученням приватного сектору. Також «Компані Женераль дез О» (Compagnie Generale des Eaux) та засновники «Веолія Енвіроннмен» (Veolia Environnement) були залучені у проект постачання води в місто Ліон. Компанія отримала також п'ятдесятирічний контракт на постачання води до Парижу, згодом отримала тендер на очистку вулиць від сміття та нечистот і переробку їх на добрива [7]. Такий позитивний досвід показує значний прогрес та вдосконалення не тільки соціальної сфери, а й технічний прогрес держави, де технології переробки сміття створюють можливості для розвитку сільськогосподарської галузі та економії ресурсів для їх удобрювання.

Франція має значні напрацювання державно-приватної взаємодії у сфері інфраструктури, але в основному у формі концесій. Правова база у країні була спочатку стабільною, але слабкою. Державний сектор ініціював розвиток державно-приватного партнерства. Були прийняті нові форми партнерських контрактів, у результаті реалізації яких, зокрема, побудовані медичні заклади, поліцейські дільниці та інші установи [8]. З цього можна зробити висновок, що створення потужної законодавчої бази сприяє прискоренню процесу реалізації проектів ДПП соціального значення.

Канада також успішно впроваджує ДПП, про це свідчать: реконструкція станції водоочищення, будівництво компостного комплексу, побудова зон відпочинку, партнерство для реалізації спеціальних проектів, зокрема будівництво комплексу громадських споруд [9]. Також планується побудова нових лікарень, оздоровчих центрів та значні перспективи у розбудові публічної інфраструктури, що свідчить про концентрацію зусиль держави та бізнесу на задоволенні потреб суспільства у якісних комунальних послугах, відпочинку та охороні здоров'я. Такий розвиток можна пояснити тим, що у канадському законодавстві передбачається «виплата» відрахувань відповідним одержувачам за проведення великих стратегічних інфраструктурних проектів, які підвищують рівень життя в Канаді або сприяють економічному зростанню та сприяють вдосконаленню інфраструктури, зокрема соціальної.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що універсальної моделі партнерства держави і бізнесу не існує, тому кожна країна пристосовує існуючі моделі до своїх умов з урахуванням національних особливостей та інтересів. Це пов'язано зі специфікою політики держави, що проводиться в країні, економічної політики, нормативно-правової бази, соціальними і культурними цінностями. Проте пошук оптимального рішення, що підходить для кожної

країни, не виключає можливості використання передового досвіду інших країн, що мають значний вплив на соціальну сферу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасні тенденції розвитку ДПП у світі характеризуються значними темпами розвитку, про що свідчить значний досвід застосування цього виду співробітництва. Переважно ДПП застосовується у сфері надання комунальних послуг, реконструкції доріг, охорони здоров'я, безпеки, освіти, культури, спорту і туризму тощо, в основному, у міру виникнення проблем у країні. Наприклад, у Китаї гостро постала проблема покращення екології, яка була вирішена за рахунок залучення додаткових коштів у побудову водоочисної споруди. Схожим є досвід Канади та Франції, які активно впроваджують проекти з покращення навколишнього середовища країни. У Великобританії була розв'язана проблема безробіття, Німеччина ж активно розвиває кваліфіковані кадри, залучаючи ресурси в освіту. Порівняно з цими державами рівень соціальної забезпеченості у Росії є незначним, тому об'єктом ДПП й досі залишається сфера надання комунальних послуг. Значно пришвидшує процес реалізації соціально важливих проектів ДПП прийняття відповідних законів та нормативних актів, які надають певні переваги та привілеї приватному сектору та створення відповідних організацій підтримки та розвитку проектів ДПП.

Розвиток ДПП може здійснити значний внесок у розвиток суспільства, перш за все це задоволення потреб: духовних (наука, культура, охорона здоров'я, рекреація), які намагається задовольнити уряд Китаю, Великобританії, Німеччини та Франції. Росія ж розглядає можливості розвитку цієї галузі у майбутньому; фізичних (торгівля, громадське харчування, комунальне обслуговування, пасажирський транспорт та зв'язок), які є об'єктами, поширеними у Росії, Канаді та Франції.

Зміст соціальної сфери діяльності визначений правовими нормами кожної країни і враховує інтереси як кожної окремої людини, так і всіх соціальних груп і верств суспільства загалом, що у свою чергу сприяє досягненню нового рівня життя, охорони здоров'я людини, зростання духовного і фізичного потенціалу, забезпечення соціальної захищеності населення.

Останнім часом науковим дослідженням соціальних процесів приділяється значна увага, адже від ступеня її забезпечення залежить не тільки соціальний, але й економічний розвиток держави. Тому можна стверджувати, що ДПП як спосіб створення суспільних та публічних благ може сприяти розвитку соціальної сфери. Результати наукових досліджень, узагальнення досвіду практичного впровадження та механізм роботи ДПП у подальших пошуках нададуть можливість створення дієвого механізму його реалізації в Україні для покращення соціальної сфери держави.

Список використаних джерел:

1. Шилепницький П. І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія / П. І. Шилепницький; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Чернівці, 2011. – 455 с.
2. Садыхов А. П. Информационно-аналитическая справка об опыте ГЧП в Китайской Народной Республике [Электронный ресурс] / А. П. Садыхов. – Режим доступа: http://www.pppinrussia.ru/main/publications/foreign/inostrannie_modeli_gchp/country/germaniya
3. О системе государственно-частного партнёрства в Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.pppinrussia.ru/userfiles/upload/files/PPP%20in%20foring%20country/GB_PPP.pdf
4. Айрапетян М. С. Зарубежный опыт использования государственно-частного партнерства [Электронный ресурс] / М. С. Айрапетян. – Режим доступа: <http://www.g-k-h.ru/directory/articles/159/5557/>
5. ГЧП в России: опыт применения и проблемы. Чем мог бы быть полезен британский опыт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ppp.leontief-centre.ru/content4>
6. Инновационные центры на базе государственно-частного партнерства: опыт Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ved.gov.ru/moder_innovac/analitic/analytical_materials/innovation_centers_based/
7. Grimsey D. Public Private Partnerships and Public Procurement [Electronic resource] / Darrin Grimsey, Mervyn Lewis. – Access mode: <http://press.anu.edu.au/wp-content/uploads/2011/06/14-2-A-7.pdf>
8. Безбах Н. В. Використання зарубіжного досвіду в розвитку державно-приватного партнерства в Україні [Електронний ресурс] / Н. В. Безбах. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Bezbach.pdf>
9. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном / Винницький Б., Лендьял М., Онищук Б., Сегварі П. – К.: К.І.С., 2008. – 146 с.
10. Варнавский В. Г. Управление частно-государственным партнерством за рубежом / В. Г. Варнавский // Вопросы государственного и муниципального управления. – 2012. – С.134-147
11. Кінаш І. П. Соціальна сфера як ресурс сталого розвитку [Електронний ресурс] / І. П. Кінаш. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/20121/%D0%9A%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%88.pdf>
12. Сыроежкин К. Социальные проблемы Китая не позволяют определить его место в мире [Электронный ресурс] / К. Сыроежкин. – Режим доступа: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1339738380>
13. Bult-Spiering M. Strategic issues in public-private partnerships: an international perspective [Electronic resource] / Mirjam Bult-Spiering Geert Dewulf. – Access mode: <http://upecen.edu.pe/ebooks/Derecho/Comercial/Asociaciones%20P%3%BAblico%20Privadas/Biblioteca%20especializada/Strategic%20Issues%20in%20Public-Private%20Partnerships.%20Mirjam%20BultSpiering%20and%20Geert%20Dewulf.PDF>
14. Van Garsse S. Public-private partnerships, concessions and public procurement law [Electronic resource] / Steven Van Garsse. – Access mode: <http://www.ipa.ws/IPPC3/Proceedings/Chaper%2016.pdf>

References:

1. Shylepnytskyj, P.I. (2011). *Derzhavno-privatne partnerstvo: teoriia i praktyka* [Public-Private Partnerships: Theory and Practice]. Institute for Regional Studies of the NAS of Ukraine, Chernivtsi, 455 p. (in Ukr.).
2. Sadyhov, A.P. Informational and analytical note on the experience of PPP in the People's Republic of China. Available at: http://www.pppinrussia.ru/main/publications/foreign/inostrannie_modeli_gchp/country/germaniya (Accessed 1 Mar 2014) (in Russ.).
3. About public-private partnership in the UK. Available at: http://www.pppinrussia.ru/userfiles/upload/files/PPP%20in%20foring%20country/GB_PPP.pdf (Accessed 1 Mar 2014) (in Russ.).
4. Ajrapetjan, M.S. International experience of using public-private partnerships. Available at: <http://www.g-k-h.ru/directory/articles/159/5557/> (Accessed 1 Mar 2014) (in Russ.).
5. PPPs in Russia: experiences and problems. What could be useful British experience. Available

at: <http://ppp.leontief-centre.ru/content4> (Accessed 1 Mar 2014) (in Russ.).

6. Innovation centers on the basis of public-private partnership: the German experience. Available at: http://www.ved.gov.ru/moder_innovac/analytic/analytical_materials/innovation_centers_based/ (Accessed 1 Mar 2014) (in Russ.).

7. Grimsey, D. & Lewis, M. *Public Private Partnerships and Public Procurement*. Available at: <http://press.anu.edu.au/wp-content/uploads/2011/06/14-2-A-7.pdf> (Accessed 1 Mar 2014).

8. Bezbakh, N.V. *Vykorystannia zarubizhnoho dosvidu v rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini* [The use of international experience in the development of public-private partnership in Ukraine]. Available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Bezbach.pdf> (Accessed 1 Mar 2014) (in Ukr.).

9. Vynnytskyj, B., Lendel, M., Onyschuk, B., Sehvari, P. (2008). *Dosvid ta perspektyvy vprovadzhenia derzhavno-pryvatnykh partnerstv v Ukraini ta za kordonom* [Experience and prospects of public-private partnerships in Ukraine and abroad]. K.I.S., Kyiv, 146 p. (in Ukr.).

10. Varnavskij, V.G. (2012). Managing public-private partnership abroad. *Voprosy gosudarstvennogo i municipalnogo upravlenija* [Questions of Public Administration], vol. 4, pp.134–147 (Accessed 1 Mar 2014) (in Russ.).

11. Kinash, I.P. Social security as a resource for sustainable development. Available at: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/20121/%D0%9A%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%88>. (Accessed 1 Mar 2014) (in Ukr.).

12. Syroezhkin, K. China's social problems can not determine its place in the world. Available at: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st> (Accessed 1 Mar 2014) (in Russ.).

13. Bult-Spiering, M. Strategic issues in public-private partnerships: an international perspective. Available at: <http://upecen.edu.pe/ebooks/Derecho/Comercial/Asociaciones%20%C3%BAblico%20Privadas/Biblioteca%20especializada/Strategic%20Issues%20in%20PublicPrivate%20Partnerships.%20Mirjam%20BultSpiering%20and%20Geert%20Dewulf.PDF> (Accessed 1 Mar 2014).

14. Van Garsse, S. Public-private partnerships, concessions and public procurement law. Available at: <http://www.ippa.ws/IPPC3/Proceedings/Chaper%2016.pdf> (Accessed 1 Mar 2014).

УДК 339.94

В.М. Фомішина, д.е.н.,

Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ У МЕНЕДЖМЕНТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація

У статті розглянуто науково-методологічні аспекти використання синергетичного ефекту в менеджменті зовнішньоекономічної діяльності. Констатовано, що, з точки зору бізнесу, синергія – це спільна дія суб'єктів у досягненні спільної мети, яка ґрунтується на принципі: ціле є іншим (більшим або меншим), ніж сума його частин, і що це стосується як національного, так і інтернаціонального бізнесу. Встановлено головне завдання в реалізації ефекту синергії – виявлення переваг і ризиків управління складними системами з метою посилення позитивного ефекту й нейтралізації негативного. Виявлено, що синергія в зовнішньоекономічній діяльності ґрунтується на розумінні факторів і особливостей ведення господарської діяльності, насамперед необхідності обліку зовнішнього (міжнародного) і внутрішнього (національного) середовища. Виділено два основні напрями прояву й використання позитивного синергетичного ефекту: внаслідок скорочення витрат і за рахунок поліпшення результатів діяльності, перш за все зростання доходу. Акцентовано на можливості виникнення негативного синергетичного ефекту й уточнено потенційні ситуації, які несуть ризики виникнення останнього. Зважаючи на те, що поняття та принципи синергетики сьогодні стають широко використовуваними в бізнесі, запропоновано в практичному менеджменті брати до уваги принципи самоорганізації нелінійних економічних систем.

Ключові слова: синергетичний ефект, менеджмент, зовнішньоекономічна діяльність, економічні системи, доходи, витрати.